

оплати праці, використання примусової мотивації, значна перевага матеріального мотивування. Така ситуація вимагає необхідності у запровадженні ефективної системи мотивування, яка б допомогла підприємству розвивати як своїх працівників, так і розвиватися в цілому. Сучасна система мотивації має бути орієнтованою на результат, бути справедливою, простою та зрозумілою для кожного співробітника. Розробка ефективної мотиваційної моделі передбачає необхідність чіткого розуміння бажаних результатів, при цьому важливою є система мотивації, яка тісно пов'язана з життєвим циклом промислового підприємства.

Список використаних джерел

1. Костишина Т.А., Писаренко В.П., Нестуля О.О., Нестуля С.І. Управління персоналом: теоретичні аспекти та стратегії розвитку: монографія. Полтава, 2014. 604 с.
2. Носань Н.С., Коршуков Р.В. Управління мотивацією персоналу на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 26. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-56>

УДК 338.245

Харченко Ю.А., к.т.н., доцент

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ESG-СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Корпоративна соціальна відповідальність, дотримання принципів сталого розвитку зараз в тренді. До суспільства в цілому і бізнесу зокрема поступово приходить усвідомлення власної відповідальності перед навколишнім середовищем, з'являється потреба вирішити глобальні проблеми. Об'єднання світового соціально відповідального бізнесу навколо України є важливим кроком для перемоги! Важливо зрозуміти, що фінансова підтримка бізнесом країни-агресора є таким же злочином, як і війна.

В серпні 2019 році впливова лобістська організація «Круглий стіл бізнесу» (КСБ), яка об'єднує CEO найбільших компаній США й сприяє здійсненню державної політики в підтримку бізнесу, запропонувала впровадження нової мети бізнесу – служити не тільки акціонерам, а усім зацікавленим особам (клієнтам, співробітникам, постачальникам, громадам та ін.). Відповідну заяву підписали керівники 243 великих корпорацій Америки. Ними впроваджується нова стратегія ESG (Ecological, Social, Governance), тобто кожна компанія повинна забезпечувати не тільки фінансовий результат для акціонерів, але й демонструвати позитивний внесок для суспільства.

Щоб виміряти вклад бізнесу в розвиток суспільства використовуються 17 цілей стійкого розвитку, які прийняті на засіданні Генеральної Асамблеї ООН 25 вересня 2015 р. За цими показниками (ліквідація бідності та голоду, здоров'я, якісна освіта, гендерна рівність, чиста вода та енергія, достойна робота, інновації й інфраструктура, зменшення нерівності, стійкі міста й громади, відповідальне виробництво й споживання, боротьба з кліматичними змінами, збереження екосистем моря та суходолу, мир й правосуддя, партнерство з метою стійкого розвитку) можна скласти матрицю й оцінити стійкість того чи іншого бізнесу за термінами стратегії ESG.

Всесвітній економічний форум закликав в 2020 році створити єдиний стандарт звітності з ESG на базі 55-ти універсальних показників та рекомендацій. Фактично на даний час існує близько 2000 окремих індикаторів звітності ESG й приблизно 600 різних рейтингів. Головна парадигма стійкого розвитку передбачає, що компанії з низькими показниками ESG будуть мати труднощі з залученням фінансування. Перерозподіл капіталу вже розпочався, станом на кінець 2021 року активи фондів, що інвестують в соціально відповідальні

компанії, за даними Morningstar, досяг 1,7 трлн. дол. До 2025 року на ESG-компанії буде припадати третина всіх глобальних активів – 53 трлн. дол. (дані Bloomberg Intelligence), які знаходяться під управлінням. Отже, можна зробити висновок, що в світі незабаром планується перехід до моделі «капіталізму зацікавлених сторін». Процес ще повільний, але піонери цього руху вже кілька років наполегливо підвищують стійкість бізнесу в термінах ESG.

З 1 березня 2021 р. ЄС зобов'язує управителів активами й інших учасників фінансового ринку надавати звіт з ESG. НБУ теж в минулому році розробив власну стратегію, згідно з нею українські банки розпочнуть впровадження в корпоративне управління практики ESG з 2022 р., а у 2023 р. публікувати звіти. Деякі банки в 2021 році виконали пілотні проекти з оцінювання ESG-практик власних корпоративних клієнтів. Українські експортери та компанії, що залежать від доступу до міжнародних ринків капіталу не зможуть ігнорувати сучасні новації. Не можна побудувати бізнес на довготермінову перспективу без врахування в роботі принципів ESG.

Звітність з ESG в Україні складають понад 20 великих компаній. Наприклад, за даними аналітичної компанії Sustainalytics (група Morningstar), ESG-ризик ДТЕК, оцінюється як середній (133 місце з 613 в категорії Utilities) з показником 26,6. В той же час ризик Metinvest (31,5) і Ferrexpo (32,5) є високими, але вони входять в першу 20-ку своєї категорії, в якій 130 компаній. Для порівняння в іноземні компанії – Arcelor Mittal 37, а Posco 41,8 (дуже високий).

ДТЕК в ESG-стратегію інтегрувала 12 з 17 цілей стійкого розвитку ООН. В 2019 р. першою в Україні випустила «зелені» облігації на 325 млн. євро на 5 років з ставкою 8,5%. За 2020 рік витрати на реалізацію програми склали 3 млрд. грн (соціальні виплати та пільги співробітникам, заходи з охорони праці, навчання персоналу, екологічні програми та ін.). Metinvest звітує по ESG за 2020 рік про такі витрати: 450 млн. дол. на екологічні проекти, 100 млн. дол. – охорону праці й промислову безпеку, 3 млн. дол. – розвиток персоналу.

Згідно з даними Sustainalytics, ESG-ризик українських компаній МХП (27,5) і Астарти (27,4) є середніми, це 96-й та 91-й показник серед 565 виробників продуктів харчування. Щоб прискорити процес впровадження вимог ESG компанія Астарта в 2021 р. створила відділ з стійкого розвитку. Компанія Фармак оцінила свої ESG-показники самостійно. Компанія МХП зобов'язалася до 2030 року стати вуглецево-нейтральною.

За перший місяць війни український бізнес втратив більше, ніж за два роки пандемії. Обсяг завданої шкоди та довгострокові наслідки оцінити важко, адже бойові дії на території країни тривають. За оцінками НБУ, під час війни економіка України втрачає 50% «невиробленого» ВВП. Тобто кожен тиждень коштує національній економіці понад 50 млрд грн. І це без втрат від руйнувань. Чимало підприємств опинилися в районах активних бойових дій і змушені були евакуюватися в більш безпечні регіони або припинити роботу. Однак навіть ті бізнеси, які відносно далеко від обстрілів, потерпають через проблеми з логістикою та нестачу сировини. Як свідчить опитування ЄБА, лише 17% компаній працюють у повному обсязі, а кожна третя не працює. Третина підприємців планує відновити діяльність. Компаніям, що надають послуги та мають іноземних клієнтів, представникам інтелектуальних та креативних професій легше виїхати та відновити роботу у відносно безпечному місці. Аграрні, виробничі та логістичні підприємства мають територіальну прив'язку, тож вони обмежені в мобільності. Навіть в умовах війни бізнес повинен працювати там, де це можливо, платити податки та давати країні ресурс для продовження оборони.

За умов воєнного стану соціально-відповідальний бізнес працює за кількома напрямками. Є перші результати за березень-квітень 2022 року:

фінансова допомога – сума перерахованих коштів на підтримку армії склала понад 2 млрд грн на спеціальний рахунок НБУ та в інші профільні фонди; також компанії та організації передавали продукти харчування і перераховували частину або всю суму прибутку за місяць/день на допомогу ЗСУ;

гуманітарна допомога – загалом більше 3 млрд грн, бізнес надавав продукти громадам, організував процес евакуації населення, допомагав з логістикою, передав понад 60 тисяч літрів палива для транспорту, фармбізнес забезпечував населення на території бойових дій ліками та ін.;

сплата податків наперед – десятки компаній перерахували авансом податки на суму майже 4 млрд грн, більшість з них це ІТ-компанії;

інформаційний спротив – це робота над розповсюдженням правди про війну у всьому світі, проведення інтернету й ТБ у бомбосховища й укриття тощо;

піклування про власних співробітників – організація релокейту працівників у західні області, створення можливостей для віддаленої роботи в офісах, намагання зберегти робочі місця й заробітну плату;

ІТ-підтримка – надання безкоштовного доступу до існуючих сервісів й створення нових, які є актуальними для сьогодення українців (повідомлення про повітряну тривогу, волонтерство, допомога аграріям та ін.).

Таким чином, корпоративна соціальна відповідальність (КСО) – це бажання й усвідомлена необхідність підприємствами України активно здійснювати прямий та опосередкований вплив на економічну, екологічну та соціальну системи, в які вони вбудовані. Така відповідальність вітчизняного бізнесу у воєнний час допоможе прискорити нашу перемогу!

УДК 330.341.1

Христенко О.В., к.е.н., доцент

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасному світі інноваційна діяльність становить фундамент ефективності та стабільності економічного зростання підприємства. Особливого значення нині набувають питання з вирішення проблем, пов'язаних з інноваційним розвитком економіки, усунення застарілих методів керування, вдосконалення структурних та організаційних відносин, тощо. Значну увагу в наш час надають спроможності підприємств здійснювати стратегічне планування інноваційного розвитку з можливістю не лише отримати прибуток, а й протистояти чинникам впливу зовнішнього середовища.

Стратегічне планування є відносно самостійною підсистемою інноваційного менеджменту та охоплює комплекс характерних правил, потоків, засобів, правил, що спрямовані на розробку та реалізацію планів. Формування стратегічного плану відбувається спираючись на підсумки досягнення попередніх ступенів інноваційного менеджменту.

Планування як процес визначає сукупність дій та рішень в конкретній послідовності досягнення цілей з огляду на потужності та можливості використання ресурсів найбільш раціонально, як окремим підрозділом підприємства, так і організацією в цілому. Таким чином, даний процес вимагає узгодження дій окремих структурних підрозділів, враховуючи весь технологічний ланцюг [1].

Процес стратегічного планування істотно відрізняється від інших видів планування. Його головна відмінність – вектор спрямування, оскільки базується на прийнятті управлінських рішень, порівнюючи стан, що існує з майбутнім, на відміну від традиційного планування, де зв'язок спирається на теперішній стан з минулим. Таким чином, стратегічне планування – це планування на перспективу, з урахуванням найбільш радикальних можливостей змін.